İSTANBUL UNIVERSITY PRESS

Konservatoryum
Conservatorium

Konservatoryum
Conservatorium,
CONS 2025

https://doi.org/10.26650/CONS2025-1614471

Başvuru | Submitted 06.01.2025
Kabul | Accepted 22.03.2025
Online Yayın | Published Online 05.05.2025

Araştırma Makalesi | Research Article

Açık Erişim | Open Access

Necati Giray'ın Üç Keman İçin "Ağıt" Triosunun Form Özellikleri

Form Features of Necati Giray's "Ağıt"Trio for Three Violins

Lale Hüseynova Hasanova [1]

[1] Kastamonu Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Müzikoloji Bölümü, Kastamonu, Türkiye

Öz

Arapçada matem şiiri anlamına gelen "Ağıt", klasik edebiyatta çoğunlukla önemli şahsiyetlerin hayatını kaybetmesinden dolayı yazılmaktadır. Divan edebiyatındaki adı "Mersiye" olan "Ağıt", genellikle acıklı bir olayın ardından söylenen bir halk türküsü olarak bilinmektedir. Bu tür, müzik tarihinde bestecilerin yaratıcılıklarında da karşımıza çıkmaktadır. Türün örneklerine Avrupa bestecilerden Claudio Monteverdi, Henry Purcell, George Frideric Handel ve Tommaso Giordani'nin yaratıcılıklarında rastlamak mümkündür. Doğu'da "Ağıt" geleneği çok eskilere dayanmakta ve besteci eserlerinde yer almaktadır. Türk bestecilerden Muammer Sun'un piyano için "Ağıt" (1954), Ekrem Zeki Ün'ün koro, yaylılar ve vurmalı çalgılar için "Ölüm için Ağıt" (1971), Necdet Levent'in piyano için "Ağıt" (1979), Necati Giray'ın yaylı sazlar için "Ağıt" (1981), Azerbaycanlı besteci Rehile Hasanova'nın yaylı çalgılar, üflemeli çalgılar, vokal dörtlüleri ve piyano için "Mersiye" ("Ağıt", 1993) adlı eserleri birer güzel örneklerdir.

Tarihteki unutulmuş inançlar, yas törenleri "Ağıt" türündeki kompozisyonlarda yaşamaktadır. Çalışmanın ana konusunu oluşturan Türk besteci Necati Giray'ın "Ağıt" adlı eseri bu anlamda önem taşımakta olup hem kompozisyon hem de form özellikleri yönünden dikkat çekmektedir. Besteci tarafından eserin çeşitli kombinasyonları yapılmış olup, bu araştırmadaki amaç üç keman için "Ağıt" triosunun form özelliklerini analiz etmektir. Araştırma, betimsel bir çalışma olmaktadır. Yapılan araştırma sonucunda eserin tek bölümlü karma bir form ve beş aşamalı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Her aşamanın özel bir başlık içerdiği ve genellikle birbirine zıt "Ağır" – "Hızlı" olmak üzere iki kısma ayrıldığı saptanmıştır.

Abstract

"Ağıt", which means mourning poetry in Arabic, is written in classical literature mostly due to the death of important figures. "Ağıt", also known as "Mersiye" in Divan literature, is known as a folk song usually sung after a tragic event. This genre also appears in the creativity of composers in the history of music. Examples of the genre can be found in the creativity of European composers Claudio Monteverdi, Henry Purcell, George Frideric Handel and Tommaso Giordani. The tradition of "Ağıt" in the East dates back to very old times and is included in the works of composers. Turkish composers Muammer Sun's "Ağıt" for piano (1954), Ekrem Zeki Ün's "Ağıt for Death" for choir, strings and percussion (1971), Necdet Levent's "Ağıt" for piano (1979), Necati Giray's "Ağıt" for string instruments (1981), Azerbaijani composer Rehile Hasanova's "Mersiye" ("Ağıt", 1993) for string instruments, wind instruments, vocal quartets and piano are all good examples. Forgotten beliefs and mourning ceremonies in history live on in compositions in the "Lament" genre. The main subject of the study, Turkish composer Necati Giray's "Lament", is important in this sense and draws attention in terms of both composition and formal features. Various combinations of the work have been made by the composer, and the aim of this research is to analyze the form characteristics of the "Lament" trio for three violins. The research is a descriptive study. As a result of the research, it was concluded that the work is a single-part mixed form and has five stages. It has been determined that each stage contains a special title and is generally divided into two opposite parts: "Slow" – "Fast".

Atıf | Citation: Hüseynova Hasanova, L. (2025). Form features of Necati Giray's "Ağıt"trio for three violins. *Konservatoryum–Conservatorium*, Advance Online Publication. https://doi.org/10.26650/CONS2025-1614471

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

© 2025. Hüseynova Hasanova, L.

Sorumlu Yazar | Corresponding author: Lale Hüseynova Hasanova lhuseynova@kastamonu.edu.tr

Anahtar Kelimeler Necati Giray · Ağıt · Lamento · Trio · Form

Keywords Necati Giray · Ağıt · Lamento · Trio · Form

Extended Summary

Necati Giray is one of the important names of contemporary Turkish music. Composer and cellist Necati Giray stood out with his unique style and contributed various works to Turkish music. The composer has made great contributions, especially to the cello repertoire. Necati Giray has composed works for many instruments, including the cello, by making polyphonic works. Among these compositions, the work "Ağıt" has an important place in the composer's creativity.

The Arabic word for mourning poem, "Ağıt", is mostly written in classical literature for the death of important figures. "Ağıt", also known as "Mersiye" in Divan literature, is known as a folk song usually sung after a sorrowful event. Ağıt which have the same meter and rhyme scheme as folk songs, usually consist of 7, 8 and 10 syllables. The most common is 8 syllables. The "Ağıt" tradition is very old and is sung a lot in Anatolia. They are "Ağıt" in the form of mani, sung in 7-syllable meter, seen in Azerbaijan and in Kars and Erzincan under the influence of Azerbaijan.

The genre of "Ağıt", which has a long history, is similar to "Lamento" in Western European music. The common point that unites "Lamento" in both Western European and Eastern music is its connection with religion. Church music in Europe developed first under the influence of folk music and then under the influence of world music. Church music in Western Europe and religious music in the East became the only professional music genres among the peoples of both sides. Thus, this musical genre, which has meanings such as mourning and lamentation, is called "Lamento" in Western Europe and is encountered in the works of European composers. An early example is Claudio Monteverdi's "Lasciatemi morire" of Ariadne, the sole survivor of the lost Arianna. Other examples include Dido's Lament ("When I am laid in the ground") (Henry Purcell, "Dido and Aeneas"), "Lascia ch'io pianga" (George Frideric Handel, "Rinaldo"), "Caro mio ben" (Tommaso Giordani) can be counted.

The obvious examples of "Lamento" in the works of Eastern composers are "Ağıt" and "Mersiye", and they have also taken their place in the creativity of Turkish and Azerbaijani composers. Among the Turkish composers, Muammer Sun's "Ağıt" for piano (1954), Ekrem Zeki Ün's "Ağıt for Death" for choir, strings and percussion instruments (1971), Necdet Levent's "Ağıt" for piano (1979), Necati Giray's "Ağıt" for string instruments (1981) and the Azerbaijani composer Rehile Hasanova's work "Mersiye" ("Ağıt", 1993) for string instruments, wind instruments, vocal quartets and piano is a good example of these. In this sense, the work of Rehile Hasanova, who has made a name for herself with her style among contemporary Azerbaijani composers, "Mersiye" is of great importance. Azerbaijani musicologist and composer Prof. Dr. Ələsgərli evaluates R. Hasanova's creativity as follows; "In many of R. Hasanova's works, it is possible to trace the ancient traditions and characteristics of our people. The revival of the great ceremonial aesthetics in contemporary music is connected with the fact that composers are monuments of our people's national and civil thought. In this sense, some of Rehile Hasanova's works are ceremonial. These compositions are "Kosa-Kosa" ballet pantomime, "Dervish", "Sema", "Kaside", "Mersiye", "Pirabadil" etc.

Contemporary composer Necati Giray is an artist who has made a place for himself in Turkish music with his unique style. The composer has come to the fore with his polyphonic works by composing works in various musical genres and forms. Necati Giray's works include works in different genres. Among these works, especially the piece "Ağıt" has an important place in the composer's creativity. The work has been rewritten in several versions by the composer.

Forgotten beliefs and mourning ceremonies in history live on in compositions in the "Ağıt" genre. Necati Giray's work "Ağıt" draws attention in terms of both composition and form. Various combinations of the work were made by the composer, and in this research, the trio of the work called "Ağıt" for three violins was examined and its form characteristics were analyzed.

Necati Giray'ın Üç Keman İçin "Ağıt" Triosunun Form Özellikleri

Uzun hava ve kırık hava niteliğinde ezgilerle söylenen "Ağıt", acıklı bir olayı anlatan halk türküsüdür. Arapçada matem şiiri anlamına gelmekte olup, divan edebiyatındaki adı "Mersiye" olarak bilinmektedir. Halk türküleriyle aynı ölçü ve kafiye düzenine sahip olan ağıtlar genellikle 7, 8 ve 10 heceden oluşur; en yaygın olanı ise 8 hecedir. Ağıt geleneği çok eski olup, Anadolu'da çok söylenmektedir. Bugün Anadolu'da en çok karşılaşılan ağıt örnekleri nazım düzeni tutarlı olmayan ağıtlardır. Nazım düzeni tutarlı olan biçimlerden daha çok Azerbaycan'da ve Azerbaycan etkisindeki Kars ve Erzincan'da görülen mani biçimindeki, 7'li hece ölçüsüyle söylenmiş ağıtlardır (Tahtaişleyen, 2017, s. 225).

Uzun bir geçmişi olan "Ağıt" türü, müzik tarihinde besteci yaratıcılıklarında profesyonel bir yapıt olarak karşımıza çıkmaktadır. "Ağıt" türü Batı Avrupa müziğindeki "Lamento"ya benzer niteliktedir. Bu türün Batı Avrupa ve Doğu müziğindeki ortak noktası, dinle olan bağlantısıdır. Avrupa'da kilise müziği önce halk müziğinin sonraları ise dünya müziğinin etkisi altında gelişim göstermiştir. Batı Avrupa'da kilise müziği, Doğu'da ise dini müzik, her iki taraf halkları arasında yegane profesyonel müzik türü olmuştur. Yas, matem, ağıt yakmak gibi anlamlar taşıyan bu müzik türüne Avrupalı bestecilerin eserlerinde rastlanılmaktadır. Türün Avrupa besteci yaratıcılığındaki erken bir örneği, Claudio Monteverdi'nin kayıp "Arianna"sının tek hayatta kalanı olan Ariadne'nin "Lasciatemi Morire"sidir. Diğer örnekler arasında "Dido's Lament" ("When I am Laid in Earth", Henry Purcell, "Dido and Aeneas"), "Lascia Ch'io Pianga" (George Frideric Handel, "Rinaldo") ve "Caro Mio Ben" (Tommaso Giordani) sayılabilir.

Doğulu bestecilerin yaratıcılıklarında "Lamento" türünün en belirgin örnekleri "Ağıt" ve "Mersiye" olup, Türk ve Azerbaycan bestecilerin eserlerinde önemli yerini almıştır. Türk bestecilerinden Muammer Sun'un piyano için "Ağıt" (1954), Ekrem Zeki Ün'ün koro, yaylılar ve vurmalı çalgılar için "Ölüm İçin Ağıt" (1971), Necdet Levent'in piyano için "Ağıt" (1979), Necati Giray'ın yaylı sazlar için "Ağıt" (1981) ve Azerbaycanlı besteci Rehile Hasanova'nın yaylı çalgılar, üflemeli çalgılar, vokal dörtlüleri ve piyano için "Mersiye" ("Ağıt", 1993) adlı eserleri birer güzel örneklerdir.

Muammer Sun'un "Ağıt" eseri adı geçen türün belirgin örnekleri arasında yer almaktadır. Bestecinin "Yurt Renkleri" adlı 4 ciltten oluşan piyano yapıtlarının 1. cildi içerisinde bulunan bu eser, Türk Müziği makam dizileri içinde ve dörtlü armoni anlayışı ile bestelenmiştir.

Necdet Levent'in eserlerinin çok büyük bir kısmı dörtlüsel armoni ile yazılmıştır. Necdet Levent'in 1979 yılında ait "Ağıt" eseri "Piyano İçin On Parça" adlı albümünde 2. parça olarak yer almıştır.

Çağdaş Azerbaycan bestecileri arasında üslubuyla adından söz ettiren Rehile Hasanova'nın "Mersiye" adlı eseri de türün en bariz örneğini temsil etmektedir. Bestecinin yaylı çalgılar, üflemeli çalgılar, vokal dörtlüleri ve piyano için bu eseri 1993 yılında bestelenmiştir. Azerbaycanlı besteci ve müzikolog Prof. Dr. K. Ələsgərli, R. Hasanova'nın yaratıcılığını şöyle değerlendirmektedir; "R. Hasanova'nın pek çok eserinde halkımızın kadim gelenek ve özelliklerini takip etmek mümkündür. Çağdaş müzikte büyük tören estetiğinin yeniden canlanması, bestecilerin halkımızın ulusal ve medeni düşüncesinin anıtları olması gerçeğiyle bağlantılıdır. Bu anlamda Rehile Hasanova'nın bazı eserleri tören niteliğindedir. Bu besteler "Kosa-Kosa" bale pantomimi, "Derviş", "Sema", "Kaside", "Mersiye", "Pirabadil" vb. olmaktadır (Ələsgərli, 2005, s. 159).

"Ağıt" türü, kendine özgü üslubuyla Türk müziğinde yer edinmiş çağdaş besteci Necati Giray'ın yaratıcılığında da karşımıza çıkmaktadır. Besteci, çeşitli müzik formlarında eserler besteleyerek çok sesli çalışmalarıyla ön planda olmaktadır. Necati Giray'ın çalışmaları içerisinde farklı türlerde eserler yer almaktadır. Bu eserler arasında özellikle "Ağıt" adlı parça büyük önem arz etmektedir. Eser, bestecinin aniden

hayatını kaybeden müzisyen arkadaşının anısına bestelenmiştir. Eser daha sonra besteci tarafından birkaç farklı versiyonla yeniden yazılmıştır.

Amaç

Müzik tarihinde yas, matem, ağıt yakmak gibi anlamlar taşıyan müzik eserleri bulunmaktadır. Batı Avrupalı bestecilerin yapıtlarında bu türe "Lamento" adı verilmektedir. Doğu müziğinde de bu tür yaygın olup, "Ağıt" veya "Mersiye" adı altında geçmektedir. Bu çalışmada türün Doğu müziğindeki örneği esas alınarak "Ağıt" adlı eser üzerinden bir analiz çalışmasının yapılması amaçlanmıştır. Çağdaş Türk bestecisi Necati Giray'ın "Ağıt" yapıtı bu anlamda büyük öneme sahiptir. Eser, bestecinin değer verdiği bir insanın anısına yazılmıştır. Çalışmanın temel amacı eserin incelenerek form analizini sunmaktır.

Yöntem

Çalışma, betimsel bir çalışma olup, literatür taraması ve alan araştırması verilerine dayanmaktadır.

Ağıt

Necati Giray'ın "Ağıt" adlı eseri 1981 yılında bestelemiştir. Eser neyzen Aka Gündüz Kutbay'a ithaf olunmuştur. Müzisyenin geçirdiği hastalık Necati Giray'ı derinden etkilemiş ve "Ağıt" adlı eserini besteleme kararı almıştır (Giray, 2023, s. 111). Eser, bestecinin yaratıcılığındaki önemli eserlerden biridir ve hatta "Ağıt" Necati Giray'ın en bilinen parçası olarak kabul edilmiştir. Besteci, çok önem verdiği bu eseri daha sonra farklı şekillerde işlemiştir. Eserin değişik saz kombinasyonları mevcut olup, besteci tarafından farklı enstrümanlar için sürümleri yapılmıştır. Bunların içerisinde iki keman için düo, üç keman için trio, yaylı sazlar triosu, iki keman, çello ve kontrbas için sürümleri yer almaktadır. Bu araştırmada üç keman için yazılmış trio versiyonu ele alınmış ve analiz bu doğrultuda yapılmıştır.

"Ağıt" adlı eser sol minör (*g moll)* tonunda bestelenmiştir (Şekil 1). Tek bölümlük bir çalışma olan "Ağıt", kendi içinde beş aşamaya ayrılarak tek bölümlü karma bir form oluşturmuştur. Eserde her aşamaya besteci tarafından özel bir başlık verilmiştir. I. Aşama – "Ağır" (1.–24. ölçüler), II. Aşama – "Hızlı" (25.–48. ölçüler), III. Aşama – "Ağır" (49.–54. ölçüler), IV. Aşama – "Tutti" (55.–60. ölçüler), V. Aşama – "Hızlı" (61.–84. ölçüler) olarak adlandırılmıştır.

Şekil 1

"Ağır", Giriş

Eserin giriş kısmı yavaş (Ağır) bir tempoda olup ana tema ile başlamaktadır. Parçanın konusu ilk ölçülerden itibaren belirginleşmektedir. Hüzünlü müzik uzun süre devam etmekte ve insana bu üzüntüyü yaşatmaktadır. Giriş sadece iki keman partisiyle açılmaktadır (Şekil 1). Sekiz ölçü boyunca birinci ve ikinci keman partilerine devam etmektelerdir. Dokuzuncu ölçüden itibaren üçüncü keman müziğe katılmakta ve genellikle eşlik görevinde bulunmaktadır. Temanın nüansı değişken olup, seslerin aralık yüksekliklerine göre dinamik işaretler de arttırılmaktadır (*p*, *mf*, *f*).

Tema iki cümleden oluşan bir periyod biçimindedir. Whittall'a göre, bir periyod, her biri aynı temel motifle başlayan, öncül ve sonuç olmak üzere iki cümleden oluşur (Whittall, 2015). Genellikle bir öncül ve bir sonuç

cümlesinden oluşan periyodun öncül cümlesi zayıf bir kadansla sonuç cümlesi ise güçlü bir kadansla biter. 1958 yılında yayınlanan "Encyclopédie Fasquelle" adlı ansiklopedide periyod şu şekilde tanımlanmaktadır; "Periyod, çeşitli bölümlerin birbirine bağlandığı karmaşık bir ifadedir (Nattiez, 1990). Harvard Müzik Sözlüğünde (1969) periyodun başka bir tanımı ise şu şekilde açıklanmıştır; "Geleneksel müzikte... melodinin doğal bir bölümünü içeren bir grup ölçü; genellikle iki veya daha fazla zıt veya tamamlayıcı cümleden oluştuğu kabul edilir ve bir kadansla biter (Apel, 1969).

Belirtildiği gibi esas tema bir periyod biçimindedir ve periyod cümleleri kare yapıdadır. Periyodun hem I. hem de II. cümlesi 8 ölçülü olup, toplam 16 ölçüyü oluşturur (1.–16. ölçüler). Cümleler tekrar biçimdedir. Periyodun I. cümlesinin ilk 4 ölçüsü kendi içinde iki müzik ifadesine bölünmüştür. Birinci müzik ifadesi ilk 4 ölçü olup, ikincisi 5. – 8. ölçülerden oluşmaktadır. Esas tema, yukarıdan aşağıya doğru bir vuruşluk notalar halinde ilerlemektedir. Birinci müzik ifadesinin ana fikri *g moll* toniğin birinci basamağında ikilik nota ile bitmektedir (2. ölçü). İkinci müzik ifadesi ana tonalitenin üçüncü basamağında ("*si bemol*" sesi), diğer deyişle üçlüsünde sona ermekte ve genel olarak periyodun birinci cümlesini oluşturmaktadır.

Periyodun birinci cümlesinin sonraki dört ölçüsünün başlangıcı (5. ölçü) II. oktavın "*sol*" sesiyle başlar ve tüm müzikal fikrin doruk noktasını oluşturur. İlginçtir ki temanın genel hareket şekli aşağı yönlü olmasına rağmen müzik ifadeleri yukarıya doğru ilerlemekte ve her biri kendisini takip eden daha yüksek sese doğru ivmeli bir şekilde dalga oluşturmaktadır (1. ölçü "*do*" sesi, III. ölçü "*mi bemol*" sesi, V. ölçü "*sol*" sesi; (Şekil 1).

Periyodun birinci cümlesinin ikinci yarısı (5. – 8. ölçüler) başlangıçtaki melodinin aynısı olup, iki müzik ifadesine bölünmesiyle karakterize edilmektedir. Beşinci ve altıncı ölçülerin yönü aşağıya doğru hareket etmektedir. Müzikal hareket bir vuruşluk notalarla *sol minör* tonalitenin üçlüsünde ("*si bemol*") durmakta ve üçüncü müzik ifadesini sonlandırmaktadır. Yedinci ve sekizinci ölçülerde periyodun I. cümlesinin dördüncü ve son müzikal ifadesi sunulmaktadır. Periyodun I. cümlesi *sol minörün* birinci basamağında sona ermektedir.

Periyodun II. cümlesi (9. – 16. ölçüler) tekrar bir yapıya sahiptir. Aradaki fark, sadece 15. – 16. ölçülerde I. cümlenin sonunda olduğu gibi doğrudan tonik işlevine değil, önce dominant, daha sonra toniğe çözümüne yöneliktir (Şekil 2). Genel olarak ise eserin ana müzikal fikrini oluşturan periyodun ilk 16 ölçülü I. ve II. cümlelerine *sol minör* tonalitesinde soru- cevap cümleleri denilebilir. Soru cümlesi 1.–8. ölçüleri, cevap cümlesi ise 9.–16. ölçüleri kapsamaktadır.

Şekil 2

Periyodun I. ve II. cümleleri

17. ölçüde II. Keman ana ezgiyi seslendirmekte olup, III. Keman ise dört sesli akkorlarıyla motife eşlik etmektedir. Bu akkorlar tam beşli, küçük üçlü, büyük üçlü, tam dörtlü, eksik beşli, küçük altılı gibi aralıklardan oluşmaktadır. Bu kısım esere renk katmakla beraber yorumcudan temiz icra istemektedir (Şekil 3). Periyodun 17. ve 24. ölçülerini kapsayan yalnız II. cümlesi değiştirilmiş bir şekilde icra olunmaktadır. Periyodun I. cümlesi ise kesintiye uğramıştır.

Şekil 3

19. – 24. ölçüler

"Hızlı" (*Fast*) kısımda ilk cümlenin müzikal teması sekiz ölçüden (25.–32. ölçüler) oluşmaktadır. Tema *sol minör* tonalitenin beşinci basamağından aşağı doğru hareket etmekte ve bir sonraki ölçüde (26. ölçü) tekrarlanmaktadır.

Periyodun ilk cümlesinde ayrıca iki müzikal ifadenin oluştuğu görülmektedir. İlk müzikal ifade 25. – 26. ölçülerde yer almakta, diğer müzikal ifade ise 27. – 28. ölçüleri kapsamaktadır. Benzer durum periyodun ikinci cümlesinde de yaşanmaktadır. Öyle ki, burada da iki müzikal ifadenin oluştuğu görülmektedir.

27. ölçüde, ana tonalitenin beşlisinden yukarı birinci basamağa doğru ilginç bir geçiş gerçekleşir. Bunu *sol minör* gamının armonik türündeki art. 2 aralığı takip eder. Bu kısım 24 ölçü boyunca devam eder. Genellikle kemanlar aynı melodiyi seslendirirken, III. Keman eşlik görevini sürdürür. Nüans olarak ilk dört ölçü *f*, diğer dört ölçü ise *p* olmaktadır (Şekil 4).

Şekil 4

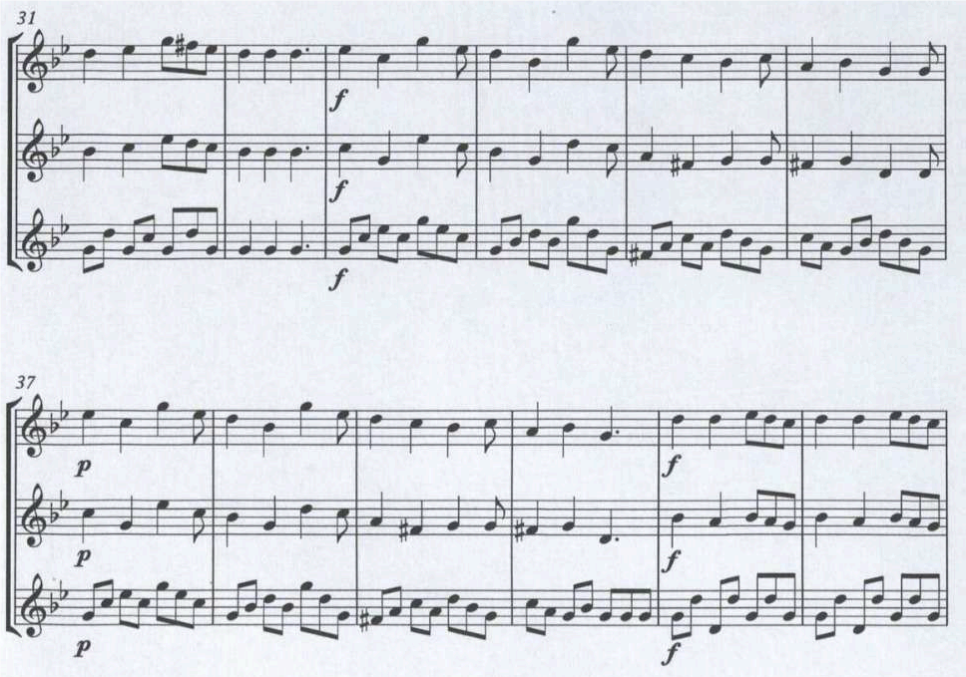
*"Hızlı" (*Fast*)*

İkinci cümlenin müzik teması da sekiz ölçüden (33.–40. ölçüler) oluşmaktadır. Genel olarak "Hızlı" kısmın müzik malzemesi kare yapılı bir periyodu oluşturmaktadır. Periyodun ikinci cümlesi tekrar yapıya sahip değildir. Yeni müzik malzemesinden oluşmaktadır. Müzikal materyal, aşağıya doğru hareket eden küçük ardışık bölümlerden veya cümleciklerden (33.– 40. ölçüler) ibarettir. Sudominant–tonik (s-t) (33.–34. ölçüler) ve dominant – tonik (D#-t) münavebeleri (35.–36. ölçüler) burada öne çıkmaktadır (Şekil 5).

Şekil 5

"Hızlı", Sudominant – Tonik ve Dominant – Tonik Münavebeleri

"Hızlı" bölüm, periyodun ilk cümlesinin (41.– 48. ölçüler) müzik materyaliyle sona ermektedir.

"Ağır" kısım 49. ölçüden itibaren başlamaktadır. Kısmın teması *sol minör* toniğin birinci basamağından beşinci basamağa sıçramasıyla gerçekleştirilmektedir. Uzun hava gibi seslendirilen bu motifte özgür doğaçlamanın hâkim olduğu görülmektedir. Birinci keman solosu isteğe bağlı (*Ad.lib.*) performansıyla icra edilmektedir. Bu bölüm ritmik olarak noktalı sekizlik, onaltılık, sekizlik ve dörtlük notalardan oluşmaktadır (Hüseynova Hasanova ve Koş, 2024, s. 67). Solonun icrasında gerek sesin rengi gerek telin tınısı büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle müzikal anlatımı da göz önünde bulundurarak motifin keman solosundaki icrasının "*sol*" telinde sürdürülmesinin uygun olduğu düşünülmektedir (Şekil 6). Önerilen teldeki icra müzikal ifadeyi de bölmeyecektir. Yani her şeyden önce bu uygulama *register* tutulmasına yardımcı olacaktır. Ayrıca sağ elin gereksiz hareketlerini, yani bir telden diğerine istenmeyen geçişleri ortadan kaldırmayı mümkün kılacaktır (Hüseynova Hasanova, 2009, s. 13).

Şekil 6

"Ağır", Keman Solosu

İlk altı ölçü boyunca II. Keman tam dörtlü, tam beşli, küçük altılı seslerinden oluşan aralıklarla partisine devam etmektedir. Bu sırada III. Keman partisine *tremolo* performansıyla eşlik etmektedir.

61. ölçüde 7/8'lik ritme girilir ve tempo yeniden hızlanır. Eserin son aşaması 61. ölçüden 84. ölçüye kadar devam eder. Parçanın sonuna kadar daha önceden bildiğimiz "Hızlı" diye adlandırılan ikinci aşama olduğu gibi tekrarlanır ve parça tüm enstrümanların *ff* dinamik nüansında ortak icrasıyla son bulur.

Üç keman için "Ağıt" adlı eserin analizinin tamamlanmasıyla form şeması (Tablo 1) aşağıdaki şekilde ortaya çıkmıştır.

Tablo 1

"Ağıt" Form Şeması

I. Aşama - "Ağır" *sol minör*, (1. – 24. ölçüler)
II. Aşama - "Hızlı" *sol minör*, (25. – 48. ölçüler)
III. Aşama -"Ağır" *sol minör*, Solo *Ad libitum* (49. –54. ölçüler)
IV. Aşama -"Tutti" *sol minör*, A tempo (55. – 60. ölçüler)
V. Aşama - "Hızlı" *sol minör*, (61. – 84. ölçüler)

Sonuç

Müzik tarihinde çeşitli konuların yer aldığı yapıtlar arasında Avrupa'da "Lamento", Doğu'da "Ağıt" olarak bilinen eserler genellikle yas, matem, ağıt yakmak gibi içeriği oluşturmaktadır. Bu türe Avrupa bestecilerin yanı sıra Doğu bestecilerin yapıtlarında da sıkça rastlanmaktadır. Çalışmada genel olarak türün müzik tarihindeki örneklerinden bahsedilmiş, Türk besteci Necati Giray'ın "Ağıt" adlı eserinin analizi üzerinde durulmuştur.

Necati Giray'ın "Ağıt" adlı eseri anlamlı bir bestedir. Giray, bu eseri ani bir şekilde hayatını kaybeden müzisyen arkadaşının anısına bestelemiştir. Ayrıca "Ağıt" adlı parça bestecinin en bilinen eseri olarak kabul edilir. Giray, daha sonra "Ağıt" parçasını düo, trio ve orkestra için yeniden yazmıştır. Bu çalışmada eserin üç keman için triosu analiz edilmiştir. Eser tek bölümlü karma bir formdan ve beş aşamadan oluşmuştur. Besteci, eserin her aşamasına özel bir başlık vermiştir. Bu aşamalar genellikle birbirine zıt "Ağır" – "Hızlı" olmak üzere iki kısma ayrılmakta ve arkadaşının kâh sakin kâh heyecanlı yaşantısını anlatmaktadır.

Araştırmada, Necati Giray'ın yaratıcılığında özel yeri olan "Ağıt" adlı eserin form analizi yapılmış, müzik eğitimci ve yorumcularına yönelik bir çalışma ortaya konmuştur. Eser, eğitim ve öğretimde çok önemli bir repertuvarı oluşturmaktadır. Müzisyenlerin konser ve etkinliklerde parçayı sık sık seslendirmesi önerilmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.
Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.
Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer Review: Externally peer-reviewed.
Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.
Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Yazar Bilgileri / Author Details
Lale Hüseynova Hasanova
[1] Kastamonu Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Müzikoloji Bölümü, Kastamonu, Türkiye
0000-0003-0980-3179 lhuseynova@kastamonu.edu.tr

Kaynakça | References

Apel, W. (1969). *Harvard Dictionary of Music*. Belknap Press.

Ələsgərli K. (2005). Rəhilə Həsənovanın müəllif üslubunun bəzi xüsusiyyətləri. *Musiqi Dünyası*, 3- 4(25), 158-160.

Hüseynova Hasanova L., & Koş, B. (2024). *Besteci ve Viyolonselist Necati Giray'ın Yaratıcı Portresi*, Gazi Kitabevi.

Hüseynova-Həsənova, L. (2009). *Azərbaycan Bəstəkarlarının Skripka Əsərləri (1970–90-cı İllər Kontekstində).* Təknur Nəşriyyatı.
Nattiez, J. J. (1990). *Music and Discourse: Toward a Semiology of Music*. Princeton University Press.
Tahtaişleyen, N. (2017). Ağıtların edeb özellikleri üzerine bir literatür ve veri analizi, *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 1*(16), 222–239.
Whittall, A. (2015). *Period*. The Oxford Companion to Music Oxford University Press.